

Expedient 3/2013

ASSUMPTE: Queixa presentada al CIC pel Sr. D.M., en relació amb la emissió repetida per TV3 de la imatge d'un familiar, en una notícia sobre recerca del càncer.

ANTECEDENTS

El dia 10/06/2013 va entrar al CIC la queixa formulada pel Sr. D. M. en els següents termes: *En una notícia d'investigació sobre el càncer a l'Hospital Vall d'Hebron (TV3 Telenotícies migdia 3/6/2013) s'han usat unes imatges en les que apareix un familiar meu. Aquestes imatges es van gravar fa uns 3 anys aproximadament i la persona que apareix va morir pocs mesos després de la gravació. Volem demanar a TV3 que no torni a fer servir aquestes imatges ja que és la segona vegada que les veiem i per la família és molt dolorós haver de reviure aquests moments difícils. A més, en el seu moment ningú va demanar cap autorització a la família per poder enregistrar.* S'adjunta l'enllaç de TV3 a la carta on apareixen les imatges (<http://www.tv3.cat/3alacarta/#/videos/4598631>).

AL·LEGACIONS

El dia 25/06/2013, el director del mitjà, Sr. Eugeni Sallent, respon al requeriment del Consell en els següents termes: *"...li anuncio que TVE ja ha procedit a retirar del seu arxiu les esmentades imatges de tots els informatius i peces informatives aïllades en que s'ha detectat el seu ús. A més, s'ha fet una recerca paral·lela per retirar-les també del servei de vídeo a la carta accessible a la xarxa. Ahora, confiem que puguin traslladar les nostres més sinceres disculpes al familiar reclamant, tot afegint que s'han pres les mesures necessàries perquè no pugui tornar a ocórrer un fet així".*

PONÈNCIA

1.- El respecte a la intimitat com a bé social. S'entén com a intimitat o privacitat d'una persona tot allò que li és propi, exclusiu i reservat i que, d'alguna manera, el fa sentir únic en relació a la resta d'essers humans, i quins components i límits sols pot fixar-los l'interessat. El dret a la intimitat és reconegut pel nostre ordenament jurídic, per la Declaració Universal dels Drets del Home al seu article 12 i, pel que fa a situacions relacionades amb la salut, per a llei 21/2000 (DOGC 11/1/2001) al seu article 5, pels codis deontològics del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya i de la Organització Mèdica Colegial, en el ben entès de que la mort del interessat no eximeix ningú del respecte a la seva intimitat. El Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes al seu article 9 diu: "Respectar el dret de les persones a la seva pròpia intimitat i imatge,

especialment en situacions de vulnerabilitat i malaltia...". Del respecte a la intimitat de les persones se'n desprèn el concepte de confidencialitat, exigible als professionals que, en l'exercici de la seva professió, accedeixen sovint al coneixement d'aspectes íntims de la vida de les persones. Del respecte a la confidencialitat sorgeix la confiança, imprescindible a nivell individual i també a nivell col·lectiu: confiança de la societat en una determinada professió. Una violació del dret a la intimitat pot comportar no solament un perjudici a la persona afectada, sinó també, en cas de que esdevingui pública, un perjudici social en actuar en detriment de la confiança social vers una determinada professió o estament. En les estratègies per prevenir les violacions i la confidencialitat cal atendre no solament als perjudicis individuals sinó també al bé social que representa la confiança col·lectiva envers una professió.

2.- L'enregistrament i difusió d'imatges de persones en situació de vulnerabilitat o malaltia. Bé sigui amb finalitats periodístiques (notícies, reportatges), de difusió de caràcter educatiu sanitari o com a continguts docents, és freqüent recórrer a l'enregistrament d'imatges de persones malaltes, donat el major impacte dels mitjans audiovisuals pel que fa a la eficàcia de la informació. Aquests procediments, però, poden fregar sovint la frontera de la intromissió a la intimitat del malalt i, per tant, requereixen una especial cura, tant per prevenir perjudicis a la persona implicada com per evitar la pèrdua de confiança de la societat en les entitats que han produït i difós la gravació i els seus professionals.

3.- El consentiment. Donat que, com s'ha dit abans, el límit del que és íntim o privat solament els pot fixar l'interessat, és aquest qui ha de consentir explícitament a ser gravat, després de rebre una informació exhaustiva sobre el procediment, la seva finalitat, el context en que s'inclourà, com i quan es difondrà i altres condicions que el malalt ha d'acceptar abans de consentir. Caldrà, a més a més, que el malalt conegui les alternatives que ofereix la tecnologia actual per evitar ser reconegut i que pugui decidir sobre les mateixes. Tot això amb el ben entès de que atorgar el consentiment és facultat exclusiva del malalt i no dels seus familiars. Realitzar gravacions de malalts sense el seu consentiment o amb un consentiment obtingut amb informacions enganyoses, seria una violació del article 4 del Codi que diu: "Utilitzar mètodes dignes per obtenir informació o imatges, sense recórrer a procediments il·lícits". Com sigui que la vulneració del respecte a la intimitat pot actuar també en detriment del bé social que representa la confiança de la societat en les seves institucions i els seus professionals, caldrà també preservar la imatge i el prestigi de la institució hospitalària on es fa la gravació, per evitar les reticències de la població a acudir-hi

per por a que no es respecti la seva intimitat. Tant amb aquest fi com amb el de preservar també la imatge de honestedat de la productora de la gravació, es fa imprescindible que a la mateixa hi consti de manera visible que totes les persones que hi surten han atorgat el seu consentiment.

4.- El cas objecte de la ponència. No sabem si en aquest cas es va atorgar el consentiment per part del malalt, ja que l'afirmació per part del familiar que fa la queixa de que ningú no va demanar cap autorització a la família per poder enregistrar no treu que s'hagi pogut obtenir el consentiment del malalt que és, de fet, qui havia d'haver-la donat. De no ser així, el fet constituiria una vulneració de l'article 4 del Codi, al haver obtingut imatges per procediments il·lícits.

Tot i deixant de banda aquesta possibilitat i donant per fet que sí que es va obtenir el consentiment, es planteja la qüestió de si el consentiment té un efecte indefinit, es a dir, la imatge es pot difondre repetidament, o bé el seu abast és puntual, per l'acció concreta que se li ha proposat a l'interessat. Per analogia amb altre tipus de consentiment molt ben regulat per llei i àmpliament contemplat als codis ètics i deontològics, el *consentiment informat* exigible per qualsevol intervenció mèdica, cabria entendre que el consentiment mai és genèric, sinó específic per a cada actuació i per a l'ús que s'ha pactat amb l'interessat. Caldria, doncs, renovar-lo cada vegada que es difongui la imatge. També per analogia amb l'esmentat consentiment informat, l'interessat té el dret desdir-se del que ha consentit en qualsevol moment del procés, dret que, en el supòsit de que fos acceptable l'efecte indefinit del consentiment, el malalt del cas que ens ocupa no hagués pogut exercir, ja que va morir pocs mesos després de la gravació.

Val a dir que les al·legacions presentades per TV3 a requeriment el Consell reflecteixen una resposta totalment raonable davant la queixa, anunciant que s'han retirat les imatges del arxiu i del servei de vídeo a la carta, prenent mesures per evitar la repetició de fets semblants i demanant disculpes al familiar del malalt que ha formulat la queixa.

ACORD

El Consell de la Informació de Catalunya entén que la difusió d'imatges d'arxiu de persones malaltes vulnera l'article 9 del Codi Deontològic si no s'ha renovat el consentiment explícit per part de la persona implicada. Per tant, en el cas que ens ocupa, TV3 va vulnerar l'esmentat article 9, en difondre imatges d'una malalta de càncer, gravades uns tres anys abans i que va traspasar pocs mesos després de la gravació. El Consell aprofita aquest cas per recordar la obligació d'obtenir el consentiment del interessat,

després d'una adequada informació, per enregistrar imatges de persones vulnerables o malaltes, i per recomanar que, com mesura de prevenció del dany social que pot originar la pèrdua de confiança en el respecte de les institucions i els seus professional a la intimitat de les persones, hi consti de manera visible a les gravacions que totes les persones que hi surten han donat el seu consentiment. El Consell valora molt positivament la raonable resposta de TV3.